

بررسی ریشه‌های تاریخی

تشیع در افغانستان

قربانعلی محقق ارزگانی

سرشناسه	محقق ارزگانی، قربانعلی، ۱۳۳۹
عنوان و نام پدیدآور	بررسی ریشه‌های تاریخی تشیع در افغانستان / قربانعلی محقق ارزگانی.
مشخصات نشر	تهران: میراث شرق، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	ص. ۳۴۳.
شابک	۹۷۸ ۶۲۲-۷۹۸۳-۱۳-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۲۳۵] - ۳۴۳.
موضوع	شیعیان -- افغانستان -- تاریخ Shiites -- Afghanistan -- History شیعیان افغانستان فعالیت‌های سیاسی Shiites -- Political activity -- Afghanistan شیعه -- افغانستان -- تاریخ Shi'ah -- Afghanistan -- History
موضوع	افغانستان -- تاریخ Afghanistan -- History
رده بندی کنگره	BP۲۳۹
رده بندی دیویی	۲۹۷/۵۳-۰۹۵۸۱
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۷۲۳۱۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

انتشارات میراث شرق

آدرس انتشارات: تهران، خیابان ساقدوش، خیابان شقایق، پلاک ۱۲، واحد ۱۷، کدپستی ۱۶۶۵۶۸۷۳۷۸

تلفن ۰۹۱۲۰۶۹۱۸۲۰

info@sharghs.ir

www.sharghs.ir

بررسی ریشه‌های تاریخی تشیع در افغانستان

نویسنده: قربانعلی محقق ارزگانی

حروفچینی: نشر زاگرس مونترال

چاپ، صحافی، لیتوگرافی: زاگرس

چاپ اول: بهار ۱۴۰۱

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۸۳-۱۳-۵

فهرست مطالب

مقدمه استاد انصاری بویراحمدی ۱۵

مقدمه مؤلف ۱۹

فصل اول ۲۵

کلیات و مبدأ پیدایش شیعه ۲۵

الف) کلیات: ۲۷

معنای لغوی و اصطلاحی شیعه ۲۸

مبدأ پیدایش شیعه ۳۰

نخستین شیعیان ۳۹

علل موضع گیری شیعه ۴۰

الف) اهل بیت علیهم السلام و مرجعیت دینی ۴۰

داستان مباحله ۵۰

ب) آیات و روایات درباره امامت و جانشینی اهل بیت علیهم السلام ۵۵

۱- حدیث «یوم الدار» ۵۶

۲- آیه «مودت» ۵۸

۳- آیه «ولایت» ۶۰

۴- آیه «اولی الامر» ۶۴

۵- حدیث «سفینه» ۷۰

۶- حدیث «ثقلین» ۷۱

۷- حدیث «منزلت» ۷۲

۸- آیه «تبلیغ» ۷۳

خلاصه واقعه غدیر ۷۳

فصل دوم

۸۵	افغانستان قبل از اسلام
۸۷	۱- افغانستان در عصر حجر
۸۹	۲- ساکنین اولیه افغانستان
۹۱	تمدن قبل از آریا
۹۳	هجوم آریایی‌ها
۹۴	اساطیری‌ها
۹۵	هخامنشیان
۹۵	یونانیان
۹۶	موریا
۹۷	کوشانیان
۹۷	یفتلی‌ها
۹۹	ترک‌ها

فصل سوم

۱۰۳	افغانستان بعد از پیدایش اسلام
۱۰۵	افغانستان مقارن با ظهور اسلام
۱۰۹	نحوه ورود آیین شیعه به افغانستان
۱۱۴	الف) ورود تشیع در دوره صفویان
۱۱۶	ب) همزمانی ورود اسلام و تشیع به هزاره‌جات
۱۱۸	ج) اسلام آوردن و پذیرش تشیع در دوران حکومت ایلخانان
۱۲۱	جمع بین سه نظریه
۱۲۵	وجه تسمیه هزاره‌ها
۱۲۶	هزاره‌ها بومی‌ترین مردم خراسان خاوری
۱۳۲	خراسان و نقش آن در ماندگاری تشیع
۱۳۴	هزاره‌ها و نقش آنان در توسعه و ماندگاری تشیع

۱۴۰ جمع‌بندی مطالب

۱۴۳ فصل چهارم:

۱۴۳ جمعیت افغانستان

۱۴۵ جمعیت

۱۵۰ هزاره‌ها (شیعه‌ها)

۱۵۲ تاجیک‌ها

۱۵۳ پشتون‌ها

۱۵۴ ازبک و ترکمن

۱۵۵ سادات

۱۵۵ قزلباش‌ها

۱۵۶ هندوها

۱۵۶ نورستانی‌ها

۱۵۷ بلوچ‌ها

۱۵۷ عرب‌ها

۱۵۷ حبشی‌ها

۱۵۷ کشمیری‌ها

۱۵۷ مغول جغتای

۱۵۸ کیانی‌ها

۱۵۹ فصل پنجم

۱۵۹ جغرافیای افغانستان

۱۶۱ جغرافیای افغانستان

۱۶۴ جغرافیای تشیع

۱۶۴ فرقه‌های تشیع

۱۶۴	۱- شیعه اثنی عشری (امامیه).....
۱۶۶	۲- شیعه زیدیه.....
۱۶۷	۳- شیعه اسماعیلیه.....
۱۶۸	تشیع در هزاره جات.....
۱۶۹	تشیع در کابل.....
۱۷۱	تشیع در بدخشان.....
۱۷۲	تشیع در سیستان.....
۱۷۶	تشیع در قندهار.....
۱۷۸	تشیع در فراه و نیمروز.....
۱۷۸	تشیع در بغلان.....
۱۷۸	تشیع در بلخ.....
۱۸۴	تشیع در هرات.....
۱۸۷	تشیع در جوزجان.....
۱۸۷	تشیع در سمنگان.....
۱۸۸	تشیع در فاریاب.....
۱۸۸	تشیع در قندوز.....
۱۸۸	تشیع در لوگروپکتیا.....
۱۸۸	تشیع در هلمند.....

فصل ششم..... ۱۸۹

۱۸۹	مقاومت شیعیان در سدر تاریخ.....
۱۹۱	مقدمه.....
۱۹۲	مغولان و شیعیان.....
۱۹۳	امیر تیمورخان و شیعیان.....
۱۹۳	محمدخان شیبانی و مقاومت شیعیان.....

۱۹۶	تهاجم انگلیسی ها و مقاومت شیعیان
۱۹۸	احمدشاه درانی و شیعیان
۲۰۰	امیردوست محمد و شیعیان
۲۰۳	امیر شیرعلی خان و شیعیان
۲۰۳	۱- ایجاد ارتش منظم
۲۰۳	۲- تأسیس روزنامه
۲۰۴	۳- تشکیل دولت فراگیر
۲۰۴	۴- خدمات ملی
۲۰۴	۵- ترویج زبان پشتو
۲۰۵	عبدالرحمن خان و دفاع شیعیان
۲۱۱	به آتش کشیدن هزاره جات
۲۱۱	اسرای هزاره در بازارهای افغانستان
۲۱۸	مسئله مهاجرت
۲۱۸	مهاجرت شیعیان به خارج
۲۲۱	مهاجرت تدریجی شیعیان به شهرها
۲۲۲	حبیب الله خان و شیعیان
۲۲۴	امان الله خان و شیعیان
۲۲۷	حکومت بچه سقا و شیعیان
۲۲۸	محمد نادرشاه و شیعیان
۲۳۰	برخورد نادرشاه با شیعیان
۲۳۰	جمع بندی
۲۳۱	محمدظاهرشاه و شیعیان
۲۳۴	جمع بندی
۲۳۷	داودخان و شیعیان

شیعیان ۲۴۴

فصل هفتم ۲۴۷

روی کار آمدن کمونیست‌ها و عکس العمل شیعیان ۲۴۷

نورمحمد تره‌کی و شیعیان ۲۴۹

حفیظ الله امین و شیعیان ۲۵۱

حمله شوروی به افغانستان ۲۵۴

سقوط حفیظ الله امین و روی کار آمدن کارمل ۲۵۶

داکتر نجیب و شیعیان ۲۵۷

علل حمله شوروی به افغانستان ۲۵۸

۱- شورش سراسری افغانستان و تضعیف رژیم کمونیستی ۲۵۸

۲- پیروزی انقلاب اسلامی ایران ۲۵۹

۳- رسیدن به آبهای گرم جنوب ۲۵۹

۴- دفاع از ایدئولوژی مارکسیسم ۲۵۹

۵- حفظ مرزهای شوروی ۲۶۰

آغاز اولین قیام مسلحانه در افغانستان ۲۶۰

قیام شیعیان علیه دولت ۲۶۳

قیام شیعیان در مناطق مرکزی ۲۶۵

علل خروج نظامی شوروی از افغانستان ۲۷۰

سقوط رژیم نجیب الله ۲۷۱

دولت مجاهدین و سهم شیعیان ۲۷۵

جنگ احزاب در کابل ۲۷۶

طالبان و شیعیان ۲۷۸

اسامه بن لادن رهبر حزب القاعده ۲۸۳

برخی اقدامات طالبان ۲۸۶

فصل هشتم

۲۸۹	
۲۸۹	 دولت اسلامی و شیعیان
۲۹۱	 اجلاس بن و شیعیان
۲۹۳	 قانون اساسی و شیعیان
۲۹۹	 مجالس قانون‌گزاری
۲۹۹	 لویه جرگه
۳۰۰	 احزاب
۳۰۰	 الف) اتحاد هفتگانه
۳۰۱	 ب) احزاب شیعه
۳۰۲	 سازمان نصر افغانستان
۳۰۲	 پاسداران جهاد اسلامی افغانستان
۳۰۳	 حرکت اسلامی افغانستان
۳۰۴	 حزب الله افغانستان
۳۰۴	 حزب اسلامی رعد افغانستان
۳۰۴	 دعوت اسلامی افغانستان
۳۰۵	 سازمان فلاح اسلامی افغانستان
۳۰۵	 سازمان نیروی اسلامی افغانستان
۳۰۵	 نهضت اسلامی افغانستان
۳۰۶	 شورای انقلابی اتفاق اسلامی افغانستان
۳۰۷	 جبهه آزادی بخش انقلاب اسلامی افغانستان
۳۰۸	 ائتلاف چهارگانه
۳۰۸	 شورای ائتلاف اسلامی افغانستان
۳۰۹	 حزب وحدت اسلامی افغانستان
۳۱۱	 احزاب غیر اسلامی
۳۱۱	 ۱- حزب دموکراتیک خلق افغانستان

- ۲- حزب وطن..... ۳۱۲
- ۳- ساما..... ۳۱۲
- ۴- شعله جاوید..... ۳۱۲
- ۵- ستم ملی..... ۳۱۳
- احزاب سیاسی و رهبران آن..... ۳۱۴

فصل نهم..... ۳۱۹

- جایگاه اهل بیت علیهم‌السلام در افغانستان..... ۳۱۹
- جایگاه اهل بیت علیهم‌السلام در افغانستان..... ۳۲۱
- الف) هجرت اهل بیت علیهم‌السلام به افغانستان..... ۳۲۱
- هجرت یحیی بن زید به بلخ..... ۳۲۲
- هجرت عبدالله به هرات..... ۳۲۲
- بارگاه امامزاده علی بن ابیطالب در بلخ..... ۳۲۳
- ب) راویان احادیث اهل بیت علیهم‌السلام در کابل..... ۳۲۳
- اعتقادات دینی شیعیان افغانستان..... ۳۲۵
- عزاداری برای اهل بیت علیهم‌السلام در افغانستان..... ۳۲۷
- جشن و اعیاد اسلامی در افغانستان..... ۳۲۹
- خاتمه..... ۳۳۳

فهرست منابع..... ۳۳۵

مقدمه استاد انصاری بویراحمدي

بسم الله الرحمن الرحيم

افغانستان با جمعیتی بالغ بر سی میلیون نفر، سرزمینی کوهستانی و بین کشورهای تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان از سمت شمال و از سمت شرق و جنوب با پاکستان و از سمت شمال شرقی به ابالت سینگ کیانگ چین و از طرف غرب با جمهوری اسلامی ایران همسایه است.

ساکنان افغانستان باقیمانده دو نژاد اصلی سفید و زرد هستند که نژاد سفید، پشتون‌ها، تاجیک‌ها، هزاره‌ها، نورستانی‌ها و... هستند و نژاد زرد هم، ازبک‌ها، ترکمن‌ها، قرقیزها، مغول‌ها و... هستند.

طبق قانون اساسی زبان رسمی آنان، زبان‌های فارسی (دری) و پشتون است. افغانستان کنونی از سال ۱۱۲۶ هجری خورشیدی از امپراطوری ایران جدا شد و توسط احمد شاه درانی یا یکی از سرداران نادرشاه افشار پایه‌گذاری گردید. واژه افغانستان به عنوان نام این کشور در سال ۱۳۰۲ هـ شمسی در قانون اساسی امان الله شاه به تصویب رسید.

حکومت از نوع پادشاهی بود تا سال ۱۳۵۲ که اولین رئیس جمهور آن داود خان تعیین گردید. در سال ۱۳۷۳ مجاهدین خودجوش ملی به سیطره کمونیست‌ها پایان دادند. طبق قانون اساسی جدید فعلی قوانین کشور بر مبنای اسلام اداره خواهد شد. اقتصاد کشور بیشتر به طریق کشاورزی و دامپروری است. آداب و رسوم مردم وابستگی کامل به فرهنگ اسلام دارد.

دین رسمی مردم ۹۹ درصد اسلام است که حدود ۳۵ درصد اختصاص به مکتب تشیع دارد و این مکتب در قانون اساسی افغانستان به رسمیت شناخته شده است. دانشمندان و عالمان بزرگ شیعی - که خود نیز در علوم عقلی و نقلی سرآمد بودند - با تحقیق و تبیین دقیق معارف انسان‌ساز و حیات‌بخش مکتب بزرگ اسلامی تشیع در ابعاد و زوایای مختلف فردی و اجتماعی به خصوص معرفی صحیح جانشینان برحق پیامبر ﷺ سهم عمده‌ای در گرایش ایرانیان به ویژه منطقه افغانستان کنونی به تشیع داشته‌اند.

هزاره‌ها و دیگر قبایل شیعه افغانستان که معارف اصیل اسلام را برترین معارف یافته بودند، به دنبال امامی بودند که امین خداوند در زمین، حجت الهی بر بندگان، دعوت کننده به دین خداوند با حکمت و موعظه حسنه و حجت بالغه باشد. لذا با آموزش دانشمندان و عالمانه شیعه آنان به خوبی دریافتند که اعلم در علم، افهم و افقه در دین، اقرب به خدا و رسول و افضل فرزندان از جنس بشری و اصلح برای اداره جامعه بشری تنها ائمه معصومین از اهل بیت پیامبر ﷺ هستند؛ آنان دریافتند که امامت اهل بیت ﷺ اصلی از اصول دین و رکنی از ارکان نظام الهی است و زمین هیچ‌گاه خالی از حجت و امام نخواهد بود.

مسلمانان جوای حقیقت به زیبایی دریافتند که امام؛ حافظ و نگهبان دین و شریعت و مبلغ آن است، امام آگاه‌ترین مردم به اسلام است، امام حجت بالغه الهی و استمرار دهنده حرکت انبیاء است.

قدرت امام به اذن خداوند و دارای کرامات و امور خارق العاده است که از بشر معمولی ساخته نیست.

ایرانیان قدیم و به طور اخص مسلمین مناطق افغان نیز مذهبی را می‌خواستند

که چنین رهبران و امامانی داشته باشد و البته چنین پیشوایانی جز در مکتب تشیع، یافت نمی‌شد.

بنابراین مطالعه، بررسی و تبیین حوادث و رویدادهای مهم تاریخی اسلام به ویژه در مسائل و موضوعات دین‌پژوهی بسیار حایز اهمیت است.

بررسی رویدادها و حوادث تاریخی، زنگار از چهره تاریخ می‌زداید، عرضه صحیح تاریخ گذشتگان، بیداری سازنده و راه درست را به آیندگان نشان می‌دهد. به دست آوردن نکات ناب تاریخی و نشان دادن حق و حقیقت در جلوه‌گاه تاریخ، وظیفه‌ای سترگ و باعظمت برای محقق و مورخ است. این وظیفه خطیر برعهده اسلام شناسان مورخ و آزادمنش است، تا بدون کمترین تبدیل و انحرافی، با سعه صدر و تتبع کامل و جامع به این مهم اقدام نمایند.

در این راستا استاد ارزشمند، اندیشمند توانا، حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای حاج شیخ قربانعلی محقق «ابو عزه الشریف» با همتی بلند و سعه صدر اقدام به تألیف کتاب ارزشمند ریشه‌های تاریخی تشیع در افغانستان نمودند که دارای تأثیرات مثبت و ارزش فراوانی است. کثر الله امثالهم، جزاه الله عن الإسلام اجراً، ادام الله ظله و دامت افاضاته.

والسلام علیکم وعلی جمیع اخواننا المؤمنین بولاية علی بن ابی طالب (علیه السلام)

فی اقطار العالم ورحمة الله وبرکاته

مسئول مجمع جهانی شیعه‌شناسی

انصاری بویراحمدی